

BANKOWOŚĆ CENTRALNA

od A do Z

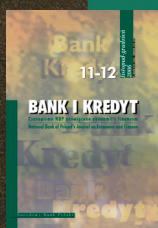
11-12

listopad-grudzień

2006

Marian Żukowski, Helena Żukowska
Bankowość centralna w Rosji

- Historia bankowości centralnej w Rosji
- Aspekty prawne i organizacyjne działalności Banku Rosji
- Organizacja Banku Rosji
- Organy kierownicze: Narodowa Rada Bankowa i Rada Dyrektorów
- Pozycja, zasady powoływania i niezależność Prezesa Banku Rosji
- Bank Rosji w relacjach z Dumą i innymi instytucjami w państwie
- Zadania i funkcje Banku Rosji
- System rozliczeń pieniężnych w Rosji
- Polityka pieniężna Banku Rosji we współpracy z Rządem Federacji Rosyjskiej
- Nadzór bankowy
- Działalność międzynarodowa Banku Rosji

dr hab. Marian Żukowski,
prof. UMCS w Lublinie

dr Helena Żukowska
UMCS w Lublinie

Marian Żukowski, Helena Żukowska

Bankowość centralna w Rosji

Historia bankowości centralnej

Początki bankowości centralnej w Rosji datują się od 1860 r., kiedy Aleksander II powołał Bank Imperium Rosyjskiego na bazie likwidowanego Państwowego Banku Komercyjnego. Celem działalności banku było „uporządkowanie stosunków kredytowych i ożywienie handlu”¹. W 1917 r. marynarze – rewolucjoniści zajęli budynek banku centralnego i zażądali od kierownictwa pieniędzy na finansowanie rewolucji październikowej. Na mocy decyzji Piotrogradzkiego Wojskowego Komitetu Rewolucyjnego Bank Imperium Rosyjskiego został przekształcony w Narodowy Bank Rosyjskiej Socjalistycznej Federacji Republik Radzieckich (RSFSR). W 1923 r. zmieniono nazwę banku centralnego na Państwowy Bank ZSRR (Gosbank ZSRR) i pod tą nazwą funkcjonował na zasadach monobanku do 1987 r. W tym roku z Gosbanku ZSRR wyłoniono kilka banków specjalistycznych, które przejęły od Gosbanku bankowość komercyjną? Wniesz-torgbank ZSRR (obsługa handlu zagranicznego), Promstrojbank ZSRR (obsługa przedsiębiorstw budowlanych), Żiłsochbank ZSRR (obsługa przedsiębiorstw gospodarki komunalnej) i Sbierrbank ZSRR (obsługa oszczędności ludności). Gosbank ZSRR od tego czasu skoncentrował się na realizacji funkcji typowych dla banku centralnego.

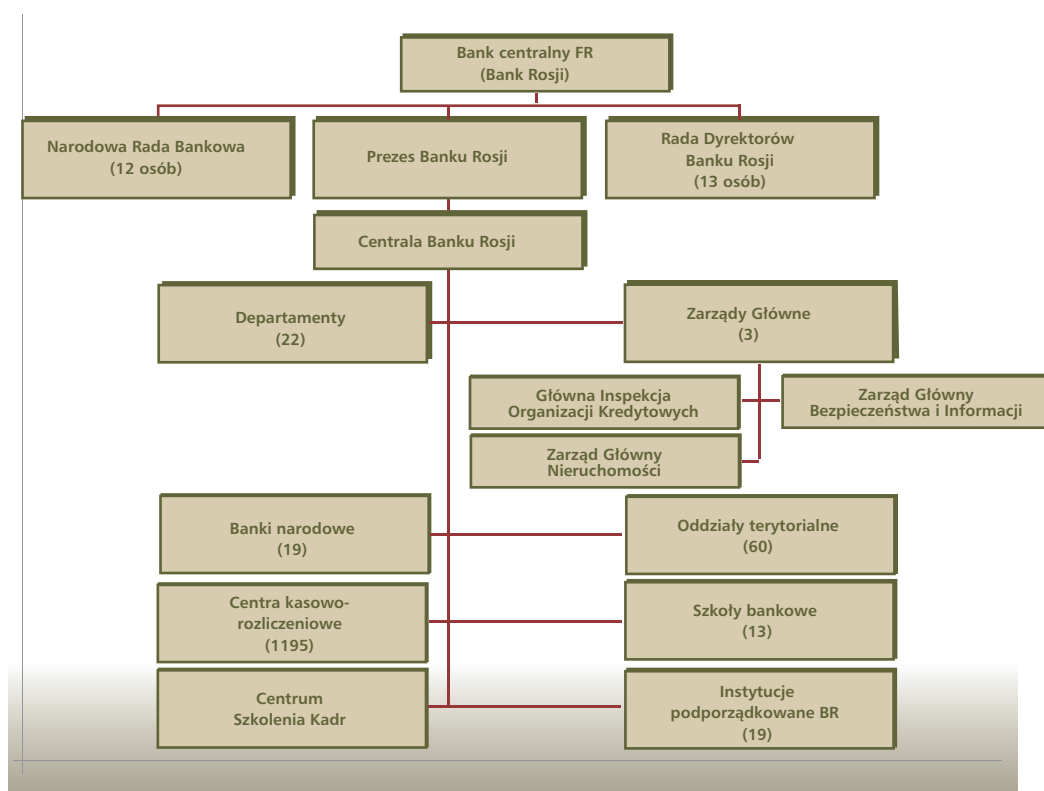
¹ Gosudarstwiennyj Bank Rossijskoj Impierii, www.cbr.ru/today/history/empire_bank.asp s.1 (pobrano 22.11.2006).

również akty prawne obowiązujące organy władzy rządowej i samorządowej, osoby prawne i fizyczne. Te ostatnie regulacje prawne wydawane przez Bank Rosji powinny być zarejestrowane w Ministerstwie Sprawiedliwości Federacji Rosyjskiej.

Ustawowymi **celami** Banku Rosji są:

- 1) ochrona i zapewnienie stabilności waluty krajowej,
- 2) rozwój i umacnianie rosyjskiego systemu bankowego,
- 3) zapewnianie efektywnego i sprawnego funkcjonowania systemu rozliczeń pieniężnych.

schemat 1 ■ SCHEMAT organizacyjny Banku Rosji

Źródło: Tosunian, Wikulin (2000, s. 96), Golikowa, Chochlenkova (2000, s. 85–86).

Struktura organizacyjna Banku dostosowana jest do skutecznego spełniania jego celów i funkcji w obowiązującym układzie administracyjnym Rosji. Federacja Rosyjska składa się wielu jednostek administracyjnych, niezależnych republik, krajów, obwodów, miast na prawach federalnych i okręgów. Na terytorium każdej jednostki administracyjnej funkcjonuje placówka Banku Rosji, podlegająca centrali banku. W republikach autonomicznych funkcjonują banki narodowe, w pozostałych jednostkach administracyjnych – oddziały terenowe Banku Rosji.

Strukturę organizacyjną banku centralnego w Rosji przedstawia schemat.

Bank Rosji to instytucja z pionową strukturą zarządzania. W skład Banku wchodzi: centrala, jednostki terytorialne Banku Rosji, centra rozliczeniowe i inne jednostki pomocnicze. Strukturami terenowymi Banku są Banki narodowe.

Najważniejszym w hierarchii organem Banku Rosji jest Narodowa Rada Bankowa – NRB, której status określa ustawa o Banku Rosji. W skład NRB wchodzi Prezes Banku Rosji oraz 11 osób wybranych przez najwyższe organy w państwie: 2 osoby są wybrane przez Radę Zgromadzenia Federacji Rosyjskiej spośród członków Rady Federacji, 3 – przez Dumę Państwową spośród deputowanych Dumy Państwowej, 3 – przez Prezydenta Federacji Rosyjskiej oraz 3 przez Rząd Federacji Rosyjskiej. Członków Rady odwołują te organy władzy państwowej, które skierowały ich do Rady. Członkowie Rady, oprócz Prezesa Banku Rosji, nie są zatrudnieni w Banku Rosji i nie otrzymują wynagrodzenia za pracę. Przewodniczący Rady jest wybierany przez członków Rady z ich grona. Do kompetencji Narodowej Rady Bankowej należą:

- a) przyjmowanie rocznego sprawozdania z działalności Banku Rosji,
- b) zatwierdzanie planu wydatków rzeczowych i osobowych Banku Rosji na następny rok oraz przyjmowanie sprawozdania z wykonania tego planu,
- c) akceptowanie założeń wspólnej (banku centralnego i rządu) polityki pieniężno-kredytowej państwa,
- d) podejmowanie decyzji, związanych z uczestnictwem Banku Rosji w kapitałach innych organizacji kredytowych,

- e) wybór organizacji audytorskiej dla zbadania sprawozdania finansowego Banku Rosji,
- f) zatwierdzanie zasad rachunkowości oraz sprawozdawczości dla Banku Rosji,
- g) składanie do Dumy Państwowej wniosków o przeprowadzenie kontroli działalności finansowej Banku Rosji,
- h) zatwierdzanie wysokości prowizji i opłat za operacje Banku Rosji oraz zasad podziału zysków Banku Rosji.

Kolejnym organem Banku Rosji jest Rada Dyrektorów. W skład Rady Dyrektorów wchodzi Prezes Banku Rosji i 12 członków Rady. Członkowie Rady Dyrektorów są zatrudnieni na stałe w Banku Rosji. Są wybierani na to stanowisko na cztery lata przez Dumę Państwową na wniosek Prezesa Banku Rosji, po uzgodnieniu z Prezydentem Federacji Rosyjskiej. Członkowie Rady Dyrektorów mogą być odwołani w przypadku:

- zakończenia ich kadencji – przez Prezesa Banku Rosji;
- przed zakończeniem ich kadencji – przez Dumę Państwową na wniosek Prezesa Banku Rosji.

Rada Dyrektorów Banku Rosji:

- 1) opracowuje – we współpracy z Rządem Federacji Rosyjskiej – projekt założeń polityki pieniężno-kredytowej państwa i przedstawia go do akceptacji Narodowej Radzie Bankowej oraz prezentuje Prezydentowi Federacji Rosyjskiej i Dumie Państwowej,
- 2) rozpatruje raport audytora kontrolującego roczne sprawozdanie Banku i raport Izby Obrachunkowej Federacji Rosyjskiej, zatwierdza i przedkłada roczne sprawozdanie Banku Rosji dla Narodowej Rady Bankowej oraz Dumy Państwowej,
- 3) przygotowuje raport o sytuacji makroekonomicznej w Federacji Rosyjskiej,
- 4) ustala formy i wysokość wynagrodzenia Prezesa Banku Rosji, członków Rady Dyrektorów, zastępców Prezesa i innych pracowników Banku Rosji,

-
- 5) podejmuje decyzję o emisji nowych banknotów i wycofaniu starych oraz zatwierdza wzory nowych znaków pieniężnych,
 - 6) podejmuje decyzje w dziedzinie polityki pieniężnej,
 - 7) określa warunki dopuszczenia kapitału zagranicznego do systemu bankowego Federacji Rosyjskiej,
 - 8) opracowuje oraz przedstawia do zatwierdzenia Narodowej Radzie Bankowej propozycje zasad rachunkowości i sprawozdawczości dla Banku Rosji oraz zasad podziału zysku Banku Rosji.

Rada Dyrektorów Banku Rosji decyduje również o tworzeniu bądź likwidacji placówek Banku Rosji, ustala stopy rezerw obowiązkowych obowiązujące organizacje kredytowe i grupy bankowe, wprowadza zmiany stóp procentowych Banku Rosji, ustala limity operacji rynku otwartego, decyduje o udziale banku w kapitałach instytucji obsługujących działalność Banku Rosji, podejmuje decyzje o zastosowaniu bezpośrednich ograniczeń ilościowych w działalności organizacji kredytowych oraz określa zasady tworzenia i wysokości rezerw obowiązkowych.

Członkowie Rady Dyrektorów nie mogą być deputowanymi Dumy Państwowej i członkami Rady Federacji, deputowanymi organów przedstawicielskich podmiotów Federacji Rosyjskiej, organów samorządu lokalnego, a także członkami Rządu Federacji Rosyjskiej. Nie mogą należeć do partii politycznych i zajmować stanowisk w organizacjach społeczno-politycznych lub religijnych.

Kandydata na stanowisko **Prezesa Banku Rosji** zgłasza Prezydent Federacji Rosyjskiej nie później niż na trzy miesiące przed zakończeniem kadencji urzędującego Prezesa Banku Rosji, a wyboru dokonuje Duma Państwowa na cztery lata bezwzględną większością głosów. W razie odrzucenia przez Dumę proponowanej kandydatury na stanowisko Prezesa Banku Rosji, Prezydent Federacji Rosyjskiej w terminie dwóch tygodni zgłasza nową kandydaturę. Jedna kandydatura nie może być proponowana więcej niż dwukrotnie. Ta sama osoba nie może sprawować funkcji Prezesa Banku Rosji dłużej niż przez trzy kolejne kadencje (łącznie 12 lat). Duma Państwowa ma prawo odwołać Prezesa Banku Rosji na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej. Prezes Banku Rosji może być **odwołany** ze stanowiska tylko w następujących przypadkach:

- 1) zakończenia jego kadencji,
- 2) niemożności pełnienia obowiązków służbowych, potwierdzonej opinią państwowej komisji lekarskiej,
- 3) złożenia podania o dymisję,
- 4) popełnienia czynu karalnego, potwierdzonego prawomocnym wyrokiem sądu,
- 5) naruszenia przepisów ustaw Federacji w kwestiach dotyczących działalności Banku Rosji.

Prezes Banku Rosji reprezentuje interesy Banku w stosunkach z organami władzy państwowej, instytucjami kredytowymi, instytucjami obcych państw i organizacjami międzynarodowymi. Przewodniczy posiedzeniom Rady Dyrektorów, podpisuje akty normatywne Banku Rosji oraz sygnuje porozumienia zawierane przez Bank. Prezes powołuje i odwołuje swoich zastępców, ponosi odpowiedzialność za działalność Banku Rosji.

Niezależność Banku Rosji a relacje z innymi instytucjami w państwie ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Niezwykle istotną cechą każdego systemu bankowego jest **niezależność** banku centralnego. Jakkolwiek niezależność jest integralną cechą bankowości centralnej i ma wieloletnią tradycję na całym świecie, to w każdym kraju musi być analizowana historycznie i na podstawie wewnętrznych doświadczeń. W Rosji niezależność banku centralnego budowana jest od początku lat 90. XX wieku. Niezależność banku centralnego opiera się na konstytucyjnych zapisach dotyczących podstawowych kwestii bankowości centralnej. Zmiany dotyczące funkcjonowania banku centralnego muszą być realizowane drogą ustawowych zmian w treści konstytucji. Także ustawa o Banku Rosji gwarantuje znaczny zakres niezależności banku centralnego. Już w artykule 1 ustawy stwierdza się, że cele, zadania i funkcje Banku są realizowane niezależnie od organów władzy państwowej – zarówno centralnej, jak i terenowej – oraz innych podmiotów Federacji Rosyjskiej.

Niezależność Banku Rosji opiera się na następujących rozwiązaniach:

- Bank Rosji jest organem władzy federalnej, a Konstytucja gwarantuje mu prawo do realizacji jego funkcji niezależnie od organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. W przypadku prób ingerowania organów władzy państwowej w działalność i realizację funkcji banku centralnego Bank Rosji ma obowiązek informować o tych faktach Dumę i Prezydenta Rosji.
- Ma on szczególny status prawny i pozycję w strukturze organów w państwie; jest samodzielnym podmiotem, którego zasadniczym celem jest ochrona stabilności waluty krajowej.
- Konstytucyjnie zagwarantowano mu (jako organowi władzy państwowej), na zasadach wyłączności, prawo emisji pieniądza i organizowania obrotu pieniężnego.
- W przypadku gdy jakieś akty prawne mogą naruszać niezależność banku centralnego, Bank Rosji ma prawo wystąpić o ich uchylenie.
- W odróżnieniu od innych organów władzy państwowej Bank Rosji ma osobowość prawną.
- Działalność Banku i jego sprawozdania finansowe podlegają corocznej ocenie niezależnej instytucji audytorskiej.
- Bank może tworzyć przepisy prawa powszechnie obowiązujące (nie tylko banki, ale także inne osoby prawne i osoby fizyczne).

Niezależność Banku Rosji nie jest absolutna. Pewnym zagrożeniem dla niezależności banku centralnego jest wynikająca z zapisów ustawy budżetowej możliwość kredytowania rządu przez Bank Rosji. Ograniczeniem niezależności może też być obowiązek przygotowania wspólnie z rządem założeń polityki pieniężnej, co daje możliwość zbyt silnego oddziaływania rządu na ostateczny kształt polityki pieniężnej, a w konsekwencji na sposób i zasady realizacji celów Banku Rosji.

Bank Rosji z racji swojej pozycji w gospodarce i systemie finansowym bardzo ściśle współpracuje z rządem i strukturami samorządowymi. **Relacje między Bankiem Rosji a organami władzy państwowej i samorządu lokalnego regulu-**

je ustawa o Banku Rosji. Stanowi ona, że Bank bierze udział w opracowywaniu założeń polityki gospodarczej Rządu Federacji Rosyjskiej. Prezes Banku uczestniczy w posiedzeniach Dumy Państwowej poświęconych polityce gospodarczej, finansowej i kredytowej. Współpraca z rządem wyraża się także tym, że w posiedzeniach Rady Dyrektorów Banku Rosji biorą udział – z głosem doradczym – Minister Finansów Federacji Rosyjskiej i Minister Gospodarki Federacji Rosyjskiej. Bank Rosji i Rząd Federacji Rosyjskiej informują się, na zasadach wzajemności, o planowanych przedsięwzięciach, koordynują swoją politykę i odbywają regularne konsultacje na temat aktualnych problemów gospodarki rosyjskiej. Bank konsultuje z Ministerstwem Finansów Federacji Rosyjskiej harmonogram emisji rządowych papierów wartościowych i spłaty długu państwowego, uwzględniając wpływ podjętych decyzji na sytuację systemu bankowego oraz ich ewentualne konsekwencje dla realizacji założeń polityki pieniężnej.

Bank Rosji nie ma prawa udzielenia kredytów Rządowi Federacji Rosyjskiej w celu finansowania deficytu federalnego budżetu oraz nabycia państwowych papierów wartościowych na rynku pierwotnym (oprócz przypadków, kiedy jest to dozwolone ustawą budżetową). Nie udziela także kredytów na finansowanie państwowych funduszy pozabudżetowych, budżetów podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz budżetów lokalnych.

Bank Rosji ma różnorodne relacje z Dumą Federalnego Zgromadzenia Federacji Rosyjskiej. **Duma Państwowa:**

- 1) na wniosek Prezydenta Federacji Rosyjskiej powołuje i odwołuje Prezesa Banku Rosji,
- 2) mianuje i odwołuje członków Rady Dyrektorów Banku Rosji – na wniosek Prezesa Banku Rosji i po uzgodnieniu z Prezydentem Federacji Rosyjskiej,
- 3) mianuje i odwołuje swoich przedstawicieli w Narodowej Radzie Bankowej,
- 4) ostatecznie decyduje o kształcie założeń polityki pieniężnej państwa,
- 5) zatwierdza roczne sprawozdanie z działalności Bank Rosji,
- 6) przyjmuje – na wniosek Rady Banku – sprawozdanie z kontroli Banku Rosji przez Izbę Obrachunkową Rosyjskiej Federacji,

-
- 7) zapoznaje się z rocznym sprawozdaniem z działalności Banku Rosji, składanym przez Prezesa, oraz sprawozdaniem z realizacji założeń wspólnej polityki pieniężno-kredytowej.

Kompetencje Dumy w stosunku do Prezesa i Banku Rosji są formalnie bardzo rozbudowane. Jednak w praktyce to Prezydent Federacji Rosyjskiej jest instytucją, która zasadniczo wpływa na funkcjonowanie Banku Rosji. Prezydent Rosji zgłasza kandydata na stanowisko Prezesa Banku Rosji, deleguje swoich przedstawicieli do Narodowej Rady Bankowej i ustala z Prezesem Banku Rosji kandydatury do Rady Dyrektorów.

Zadania i funkcje Banku Rosji

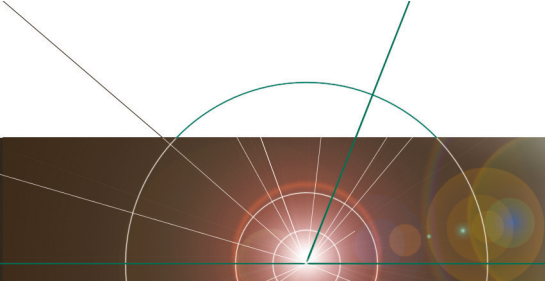
Obowiązki Banku Rosji koncentrują się na funkcjach typowych dla banków centralnych: emisyjnej, banku banków oraz banku gospodarki narodowej i banku państwa. W ustawie o banku centralnym wymienia się natomiast następujące szczegółowe **funkcje i zadania Banku Rosji**:

- 1) we współpracy z Rządem opracowuje i prowadzi wspólną politykę pieniężną,
- 2) na zasadach wyłączności realizuje emisję pieniądza i organizuje obieg pieniężny,
- 3) jest kredytodawcą ostatniej instancji dla organizacji kredytowych, organizuje system refinansowania banków,
- 4) ustala zasady prowadzenia rozliczeń pieniężnych w Federacji Rosyjskiej,
- 5) ustala zasady realizacji operacji bankowych w bankach komercyjnych,
- 6) obsługuje rachunki wszystkich poziomów budżetów Federacji Rosyjskiej,
- 7) zarządza rezerwami złota oraz rezerwami walutowymi państwa,
- 8) dokonuje rejestracji i licencjonowania organizacji kredytowych, zawiesza posiadane licencje, podejmuje decyzje o upadłości oraz prowadzi likwidację banków,

- 9) sprawuje nadzór nad działalnością organizacji kredytowych oraz grup bankowych,
- 10) prowadzi rejestry emisji papierów wartościowych organizacji kredytowych,
- 11) prowadzi operacje bankowe w regionach, gdzie nie działają banki komercyjne,
- 12) zajmuje się regulacją oraz kontrolą walutową w sposób określony w ustawie „o regulacji i kontroli walutowej”⁵,
- 13) ustala zasady rozliczeń z innymi państwami, organizacjami zagranicznymi, a w określonych przypadkach także z osobami prawnymi i fizycznymi,
- 14) ustala zasady rachunkowości i sprawozdawczości w systemie bankowym Federacji Rosyjskiej,
- 15) ustala i publikuje oficjalne kursy walut obcych w stosunku do rubla,
- 16) przygotowuje prognozę bilansu płatniczego oraz uczestniczy w sporządzeniu bilansu płatniczego Federacji Rosyjskiej,
- 17) wydaje i anuluje licencje dla giełd walutowych, określa zasady i warunki realizacji operacji związanych z zakupem i sprzedażą zagranicznych walut na giełdach,
- 18) przygotowuje analizę i prognozę sytuacji makroekonomicznej w skali kraju i dla poszczególnych regionów, ze szczególnym uwzględnieniem rynku finansowego i poziomu inflacji, oraz upowszechnia te informacje zgodnie z zasadą zapewnienia przejrzystości rynku finansowego,
- 19) wypłaca środki zdeponowane przez osoby fizyczne w bankach, które utraciły płynność, ale nie uczestniczyły w systemie obowiązkowego gwarantowania depozytów bankowych (w przypadkach określonych prawem)⁶.

⁵ Ustawa federalna z 10.12.2003 r., nr 173-FZ, o regulacji i kontroli walutowej (ros. o waliutnom regulirowanii i waliutnom kontroliu).

⁶ Zgodnie z ustawą federalną z 23.12.2003 r., nr 177-FZ o ubezpieczeniu depozytów osób fizycznych w bankach FR (ros. Zakon o strachowanii wkładow fizycznych lic w bankach Rossijskoj Fiedieracii).

Przepisy prawne wskazują podmioty zobowiązane do otwierania rachunków i korzystania z obsługi finansowej przez jednostki Banku Rosji. W Banku Rosji muszą być otwierane rachunki i prowadzone rozliczenia finansowe jednostek budżetowych Federacji Rosyjskiej, budżetów lokalnych i państwowych funduszy pozabudżetowych. Bank Rosji obsługuje dług państwowy Federacji Rosyjskiej i prowadzi operacje z rezerwami walutowymi państwa.

Ważnym zadaniem Banku Rosji jest odpowiedzialność za właściwe funkcjonowanie **systemu rozliczeń pieniężnych** w Rosji. System ten składa się z dwóch elementów. Pierwszym jest system rozliczeniowy Banku Rosji, drugim są zaś prywatne systemy rozliczeniowe (systemy płatnicze organizacji kredytowych). Bank Rosji jest organem licencjonującym, koordynującym i regulującym system rozliczeniowy – rozliczenia pieniężne (gotówkowe i bezgotówkowe) oraz rozliczenia clearingowe – na terytorium Federacji Rosyjskiej. Ustala zasady, formy, terminy i standardy prowadzenia rozliczeń gotówkowych i bezgotówkowych.

System rozliczeniowy Banku Rosji uczestniczy w większości rozliczeń bezgotówkowych. Realizacja tych rozliczeń przebiega w taki sposób, że każda organizacja kredytowa jest obowiązana otworzyć rachunek bankowy w Banku. Organizacja kredytowa ma prawo otworzyć rachunek bankowy w terytorialnej jednostce Banku także dla swojego oddziału, z wyjątkiem oddziałów obsługiwanych w tej samej jednostce, co centrala banku. W tym przypadku rozliczenia oddziału prowadzone są za pośrednictwem rachunku bankowego centrali banku. Organizacja kredytowa, która ma rozbudowaną sieć oddziałów, może utworzyć prywatny międzyoddziałowy system rozliczeniowy.

W 2005 r. w systemie płatniczym Rosji uczestniczyło 16 847 jednostek. W tej liczbie było 931 jednostek Banku Rosji funkcjonujących jako centra kasowo-rozliczeniowe, oddziały oraz mniejsze jednostki operacyjne. W systemie rozliczeniowym Banku Rosji uczestniczyło także 1 253 organizacje kredytowe, (w tym 46 niebankowych organizacji kredytowych), 3 259 oddziałów organizacji kredytowych i 11 368 filii organizacji kredytowych. Na początku 2006 r. w Rosji funkcjonowało 353,5 mln rachunków bankowych, z tego 98% były to rachunki osób fizycznych. W 2005 r. zrealizowano 1 116,8 mln płatności na kwotę 293,5 bln rubli (10,2 bln USD)⁷. Rozliczenia bezgotówkowe obsługiwał system rozliczeniowy Banku Rosji i stanowiły one ponad 80% wartości

⁷ W dniu 31 XII 2005 r. kurs; 1 USD = 28,7825 rubla.

rozliczeń ogółem. Średnio wykonywano ponad 2,2 mln rozliczeń dziennie. Za pomocą dokumentów elektronicznych rozliczono 99% liczby transakcji. Średni czas rozliczenia płatności w 2005 r. wyniósł 1,08 dnia. Ustawowo przyjęty termin rozliczeń bezgotówkowych nie może być dłuższy niż pięć dni dla transakcji w granicach Federacji Rosyjskiej. W ciągu najbliższych dwu lat Bank Rosji zamierza zbudować system rozliczeń w czasie rzeczywistym (RTGS).

Jednym z zadań Banku Rosji jest kontrola walutowa. Waluty obce w charakterze środka płatniczego w rozliczeniach za towary i usługi mogą być wykorzystywane wyłącznie w przypadkach ustalonych w prawie dewizowym. W wyniku zmian prawa dewizowego w 2005 r. Bank Rosji zezwala podmiotom krajowym (rezydentom) na prowadzenie operacji walutowych na rynku papierów wartościowych i wykorzystywanie w nich zarówno krajowych, jak i zagranicznych papierów wartościowych. Eksporterzy rosyjscy są natomiast zobligowani do obowiązkowej odsprzedaży Bankowi Rosji 10% wpływów z eksportu. Podmioty krajowe, po spełnieniu określonych prawem wymagań, mogą otwierać rachunki bankowe w bankach zagranicznych. Nie jest to jednak zjawisko powszechne. W 2005 r. Bank Rosji wydał zaledwie 89 pozwoleń na otwarcie rachunków za granicą dla osób prawnych – rezydentów.

Bank Rosji może prowadzić **operacje bankowe** z następującymi podmiotami:

- rosyjskimi i zagranicznymi instytucjami kredytowymi,
- Rządem Federacji Rosyjskiej,
- organami władzy państwowej, samorządu lokalnego, rządowych funduszy pozabudżetowych, z jednostkami wojskowych i żołnierzami oraz pracownikami Banku Rosji.

Bank Rosji prowadzi z rosyjskimi i zagranicznymi organizacjami kredytowymi oraz Rządem Federacji Rosyjskiej następujące operacje:

- 1) udziela kredytów na okres nie dłuższy niż jeden rok; zabezpieczeniem kredytów udzielonych przez Bank Rosji mogą być złoto i inne metale szlachetne, waluta obca, weksle w walucie rosyjskiej i obcej oraz rządowe papiery wartościowe;
- 2) sprzedaje i skupuje na otwartym rynku rządowe papiery wartościowe;

-
- 3) sprzedaje i skupuje obligacje emitowane przez Bank Rosji oraz certyfikaty depozytowe;
 - 4) sprzedaje i skupuje waluty obce, a także dokumenty płatnicze i zobowiązania w walutach obcych, wystawione przez rosyjskie i zagraniczne instytucje kredytowe;
 - 5) skupuje, przechowuje i sprzedaje metale szlachetne i waluty zagraniczne;
 - 6) prowadzi operacje rozliczeniowe, kasowe i depozytowe, przyjmuje na przechowanie i w zarząd papiery wartościowe;
 - 7) udziela gwarancji i poręczeń;
 - 8) prowadzi operacje z wykorzystaniem instrumentów finansowych w celu sterowania ryzykiem;
 - 9) otwiera rachunki w rosyjskich i zagranicznych organizacjach kredytowych na terytorium Federacji Rosyjskiej i państw obcych;
 - 10) wystawia чеки i weksle w dowolnej walucie;
 - 11) dokonuje innych operacji bankowych na swój rachunek zgodnie z zasadami obrotu gospodarczego przyjętymi w międzynarodowej praktyce bankowej.

Bank Rosji nie może prowadzić operacji bankowych z osobami prawnymi niemającymi licencji na wykonywanie operacji bankowych oraz z osobami fizycznymi. Operacje z innymi podmiotami Bank Rosji może realizować wyłącznie w przypadkach przewidzianych w obowiązującym ustawodawstwie. Jako przykład można podać działalność specjalnych struktur Banku Rosji, które świadczą usługi bankowe dla klientów znajdujących się w miejscach zamkniętych z powodów militarnych czy też w rejonach, gdzie toczą się walki, lub w miejscowościach, gdzie nie funkcjonują komercyjne organizacje kredytowe.

Bank Rosji nie może nabywać udziałów lub akcji organizacji kredytowych i innych organizacji (z wyjątkiem wymienionych w ustawie o banku centralnym, jak np. udziały w Sberbanku FR czy Wnieszekonombanku) oraz prowadzić operacji związanych z obrotem nieruchomościami. Nie może zajmować się działalnością handlową lub produkcyjną.

Polityka pieniężna

Ważnym zadaniem Banku Rosji jest prowadzenie **polityki pieniężnej** we współpracy z Rządem Federacji Rosyjskiej. Podstawowymi instrumentami polityki pieniężnej Banku Rosji są:

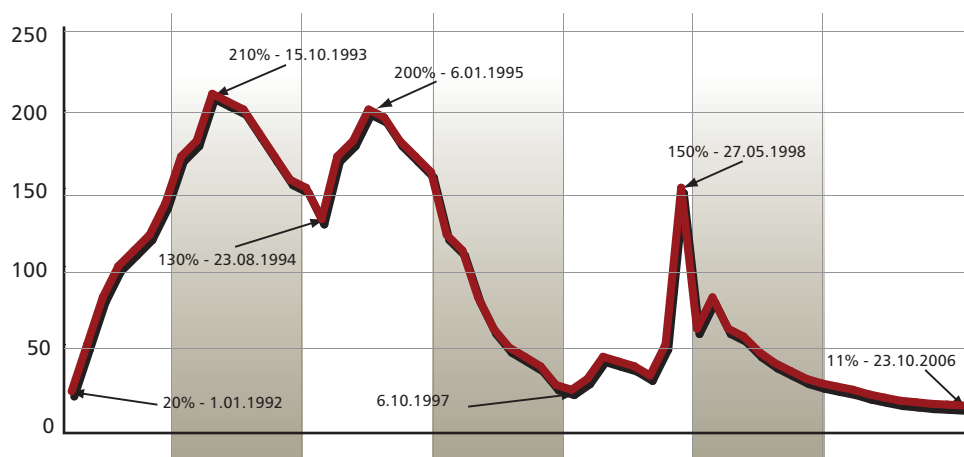
- a) stopy procentowe,
- b) stopa rezerw obowiązkowych,
- c) operacje otwartego rynku,
- d) refinansowanie organizacji kredytowych,
- e) interwencje walutowe i kształtowanie kursu walutowego,
- f) ustalanie wskaźników masy pieniężnej,
- g) bezpośrednie ograniczenia ilościowe operacji bankowych,
- h) emisja obligacji własnych.

Bank Rosji reguluje wielkość udzielanych kredytów refinansowych zgodnie z przyjętymi wskaźnikami polityki pieniężno-kredytowej państwa. Bank może ustalić jedną lub kilka stóp procentowych dotyczących różnych rodzajów operacji lub prowadzić politykę procentową bez ograniczania stóp procentowych. Nowością jest wprowadzenie w ustawie o Banku Rosji z 2002 r. (art. 42) możliwości kreowania polityki pieniężnej poprzez ustalanie jednego lub kilku parametrów tej polityki (zapis ten umożliwia ustalanie jednego bezpośredniego celu inflacyjnego).

Na wykresie 1 przedstawiono zmiany stopy refinansowej Banku Rosji w ostatnich kilkunastu latach. Najwyższy poziom stopy refinansowej charakteryzował kryzys płynności na rynku pieniężnym (1993 – 1994 i 1995) oraz kryzys finansowy (1998).

Wielkość stopy rezerw obowiązkowych, a także zasady przechowywania rezerw przez Bank Rosji ustala Rada Dyrektorów. Poziom rezerwy obowiązkowej nie może przekroczyć 20% procent zobowiązań organizacji kredytowej. Wyso-

wykres 1 ■ **STOPA REFINANSOWA Banku Rosji w latach 1992–2006**

Źródło: http://www.cbr.ru/statistics/credit_statistics/print.asp?file=refinancing_rates.htm
(data pobrania: 1.12.2006).

kość rezerw może być odmienna dla różnych organizacji kredytowych. W przypadku niewywiązywania się z obowiązku odprowadzenia rezerwy obowiązkowej Bank Rosji ma prawo egzekwować w trybie administracyjnym niewniesione przez bank środki należnej rezerwy, a także może nałożyć karę pieniężną na organizację kredytową. W 2005 r. Bank Rosji nie zmienił wysokości stopy rezerwy obowiązkowej. Wynosiła ona 2% dla zobowiązań organizacji kredytowych wobec banków nierezydentów oraz 3,5% wobec osób fizycznych.

W ramach operacji otwartego rynku Bank Rosji prowadzi skup i sprzedaż weksli skarbowych, obligacji państwowych i innych państwowych papierów wartościowych oraz obligacji własnych. W celu regulowania płynności banków wykorzystuje również inne papiery wartościowe w krótkoterminowych operacjach ze zobowiązaniem odkupu (repo i reverse repo).

Bank Rosji prowadzi także interwencje na rynku walutowym. W związku z intensywnym napływem do Rosji walut zagranicznych na rynek walutowy Bank Rosji musi neutralizować oddziaływanie tego napływu na poziom inflacji. Służy temu Fundusz Stabilizacyjny⁸,

⁸ Fundusz Stabilizacyjny jest tworzony z nadwyżki cen na ropę naftową powyżej 20 USD za baryłkę oraz wpływów z akcyzy i ceł zagranicznych.

absorbujący nadwyżki walut zagranicznych, tworzony w specjalnym trybie z części wpływów z tytułu korzystnych cen ropy naftowej.

Kolejnym instrumentem polityki pieniężnej będącym do dyspozycji Banku Rosji są bezpośrednie ograniczenia ilościowe, tzw. limity na refinansowanie banków i ograniczenia nakładane na organizacje kredytowe w zakresie prowadzenia niektórych operacji bankowych

W celu realizacji polityki pieniężno-kredytowej Bank Rosji może także emitować obligacje, które są nabywane przez organizacje kredytowe. W 2005 r. wyemitował obligacje własne o wartości 369,9 mld rubli (12,8 mld USD).

Tryb uchwalania i metody realizacji polityki pieniężnej w Rosji określa ustawa o banku centralnym. Bank Rosji co roku – nie później niż do 26 września – przedkłada Dumie Państwowej, po wcześniejszym przesłaniu do Prezydenta i Rządu, projekt podstawowych założeń wspólnej polityki pieniężno-kredytowej, zawierający:

- ogólną charakterystykę sytuacji gospodarczej w Federacji Rosyjskiej,
- prognozę wykonania głównych założeń polityki pieniężno-kredytowej w bieżącym roku,
- analizę przyczyn potencjalnego niewykonania założonych przez Bank Rosji celów polityki pieniężnej w bieżącym roku, ocenę możliwości osiągnięcia zaplanowanych celów w roku przyszłym oraz uzasadnienie ewentualnej korekty,
- wielowariantową koncepcję wspólnej polityki pieniężno-kredytowej, opartą na co najmniej dwóch scenariuszach prognozę rozwoju gospodarki na rok następny z uwzględnieniem prognozowanych cen ropy naftowej oraz innych towarów rosyjskiego eksportu (według każdego ze scenariuszy),
- prognozę głównych wskaźników bilansu płatniczego Federacji Rosyjskiej na rok następny,
- szczegółowe parametry, które mogą determinować wykonanie założeń polityki pieniężnej na rok następny, łącznie ze wskaźnikami inflacji, bazy monetarnej, stóp procentowych oraz zmian wysokości rezerw walutowych,
- wielkość agregatów pieniężnych zaplanowanych na następny rok;

– program działań Banku Rosji na rok następny na obszarach: doskonalenia systemu bankowego Federacji Rosyjskiej, nadzoru bankowego, rynków finansowych oraz systemu rozliczeń.

Przyjęte założenia polityki pieniężnej w perspektywie średniookresowej koncentrują się na stabilizowaniu cen, tworzeniu przesłanek systematycznego wzrostu gospodarczego i poprawie warunków życia ludności. Cele te Bank Rosji zamierza osiągnąć przy założeniu obniżenia poziomu inflacji i zapewnienia stabilności waluty krajowej. W najbliższych latach Bank Rosji planuje obniżenie inflacji do 6,5–8,0% w 2007 r. i 4,0 – 4,5% w 2009 r.

W strategii rosyjskiej polityki pieniężnej do 2009 r. zakłada się niezmiennosć zasadniczych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych stabilności finansowej. Gospodarka rosyjska nadal będzie silnie uzależniona od zewnętrznych czynników stabilności finansowej. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim koniunkturę na rynkach surowcowych, głównie nośników energii.

Realizacji polityki pieniężnej w 2006 r. powinien sprzyjać prognozowany wzrost gospodarczy. Według prognoz Ministerstwa Rozwoju Ekonomicznego wzrost PKB w 2006 r. wyniesie 6,6%, wzrost produkcji przemysłowej – 4,7%, wzrost realnych dochodów ludności – 12,5%, obroty handlu zagranicznego zwiększą się o 12%, a inwestycje w kapitał podstawowy o 11%. Budżet federalny w Rosji od kilku lat systematycznie zamyka się nadwyżką dochodów nad wydatkami (tzw. proficyt budżetowy).

Korzystnych wyników spodziewa się także Bank Rosji w bilansie płatniczym w 2006 r. Główną przyczyną tego stanu jest fakt, że ceny surowców energetycznych wzrosły w 2006 r. o 35% w porównaniu z rokiem 2005. W ciągu 9 miesięcy 2006 r. eksport towarów osiągnął poziom 224,1 mld USD, a udział surowców energetycznych w eksporcie wyniósł 65%. Import osiągnął 112,7 mld USD. Umacnia się rubel, co sprzyja stabilizowaniu krajowej produkcji⁹.

W ciągu 9 miesięcy 2006 r. rezerwy walutowe kraju powiększyły się o 76,2 mld USD i osiągnęły poziom 278,9 mld USD (stan na 17 listopada 2006 r.)¹⁰. Wzrost rezerw dewizowych państwa pozwolił na przedterminową spłatę części zadłu-

⁹ Kurs rubla/USD 2 grudnia 2006 r. wynosił 26,2465; rubel umocnił się o 7% w ciągu roku.
¹⁰ http://www.cbr.ru/statistics/credit_statistics/print.asp?file=inter_res_06.htm#week (26.11.2006).

tabela 1 ■ **PARAMETRY I TENDENCJE ROZWOJOWE**
charakteryzujące system bankowy Rosyjskiej Federacji

Wskaźnik	Stan na:							
	07.1998	01.1999	01.2000	01.2001	01.2002	01.2003	01.2004	01.2005
1 Suma bilansowa systemu bankowego								
– w mld rubli	766,1	1 046,6	1 586,4	2 362,5	3 159,7	4 145,3	5 600,7	7 136,9
– do PKB (w %)	30,4	38,8	34,9	32,4	35,0	38,2	42,4	42,5
2 Kapitał własny systemu bankowego								
– w mld rubli	116,4	76,5	168,2	286,4	453,9	581,3	814,9	946,6
– do PKB (w %)	4,6	2,8	3,7	3,9	5,0	5,4	6,2	5,6
– do sumy bilansowej (w %)	15,2	7,3	10,6	12,1	14,4	14,0	14,6	13,3
3 Kredyty dla przedsiębiorstw (także przeterminowane)								
– w mld rubli	215,6	337,3	469,4	758,3	1 176,8	1 591,4	2 266,9	3 149,9
– do PKB (w %)	8,5	12,5	10,3	10,4	13,2	14,7	17,2	18,8
– do sumy bilansowej (w %)	28,1	32,2	29,6	32,1	37,2	38,4	40,5	44,1
4 Inwestycje banków w kapitał własny firm								
– w mld rubli	–	15,2	24,2	29,5	48,7	65,1	94,0	156,5
– do sumy bilansowej (w %)	–	4,8	4,8	2,9	3,5	4,8	5,3	7,3
5 Papiery wartościowe								
– w mld rubli	243,2	265,5	318,9	473,2	562,0	779,9	1 002,2	1 086,9
– do PKB (w %)	9,6	9,8	7,0	6,5	6,2	7,2	7,5	6,5
– do aktywów ogółem (w %)	31,7	25,4	20,1	20,0	17,8	18,8	17,9	15,2
6 Depozyty i wkłady ludności								
– w mld rubli	193,4	199,8	297,1	445,7	677,9	1 029,6	1 514,4	1 964,0
– do PKB (w %)	7,7	7,4	6,5	6,1	7,5	9,5	11,4	11,7
– do pasywów ogółem (w %)	25,2	19,1	18,7	18,9	21,5	24,8	27,0	27,5
– do pieniężnych dochodów ludności (w %)	11,9	11,5	10,7	12,2	13,7	15,4	17,3	18,2
7 Depozyty przedsiębiorstw								
– w mld rubli		281,4	468,4	722,1	902,6	1 091,4	1 384,8	1 986,1
– do PKB (w %)		10,3	9,8	9,9	10,0	10,0	10,4	11,8
– do pasywów ogółem (w %)		26,9	29,5	30,6	28,6	26,3	24,7	27,8
8 Produkt krajowy brutto (w mld rubli)	2 523,5	2 696,4	4 545,5	7 302,2	9 039,4	10 863,4	13 201,1	16 778,8
9 Dochody pieniężne ludności (w mld rubli)	1 627,8	1 774,3	2 899,1	3 968,3	5 293,5	6 790,7	8 885,6	10 816,7

Źródło: CBR (2001, s. 17; 2005, s. 3).

żenia zagranicznego – ponad 22,6 mld USD – głównie wierzycielom z Klubu Paryskiego. Po raz pierwszy od 1992 r. napływ kapitału zagranicznego do Rosji jest wyższy niż odpływ za granicę. Zmniejsza się udział pieniądza gotówkowego w strukturze pieniądza ogółem. Zmniejsza się też znaczenie dolara amerykańskiego w rozliczeniach pieniężnych (dedolaryzacja).

Wzrasta liczba lokat terminowych i zmniejsza się udział wkładów a vista. W bankach tworzy się baza dla udzielania kredytów długoterminowych. Regulacje prawne pozwalają już na ograniczony obrót ziemią, ustanawianie zabezpieczeń spłaty kredytów na nieruchomościach, co dynamizuje rynek kredytów hipotecznych. Zmniejsza się udział depozytów walutowych w strukturze depozytów ogółem. Należy się spodziewać, że podaż pieniądza (M2) osiągnie 25–28% PKB. Zdecydowanie rośnie wartość kredytów bankowych udzielonych realnemu sektorowi gospodarki. W porównaniu z okresem styczeń – październik 2005 r. wartość kredytów udzielonych w 2006 r. zwiększyła się aż o 86,8%. Osoby fizyczne w ciągu 10 miesięcy 2006 r. zaciągnęły o 24,5% więcej kredytów niż przed rokiem.

Tendencje rozwojowe w rosyjskiej bankowości przedstawia tabela 1.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ **Nadzór bankowy**

Nadzór bankowy w Rosji sprawuje Bank Rosji, który został wyposażony przez obowiązujące prawo w kompetencje nadzorcze i kontrolne nad pozostałymi elementami systemu bankowego¹¹. Bank Rosji monitoruje proces powoływania nowych organizacji kredytowych, rozszerzenia zakresu ich działalności oraz prowadzenia państwowej rejestracji dokumentów założycielskich. Określa też wymagania kwalifikacyjne dla członków władz w organizacjach kredytowych oraz zasady zatwierdzania ich na stanowiska.

Funkcje nadzoru bankowego realizuje wyodrębniony w strukturze Banku Rosji w grudniu 1996 r. organ kolegialny – Komitet Nadzoru Bankowego. Zarządzającego Komitetem wyznacza Prezes Banku Rosji spośród członków Rady Dyrektorów.

¹¹ Szerzej na ten temat: Żukowska, Żukowski, (2003, s. 339–352),

Głównym celem nadzoru jest utrzymanie stabilności systemu bankowego oraz ochrona interesów deponentów i wierzycieli organizacji kredytowych¹².

Nadzór bankowy jest sprawowany zarówno na podstawie sprawozdawczości banków („nadzór zza biurka”), jak i poprzez bezpośrednie kontrole w bankach i organizacjach kredytowych („nadzór na miejscu”). Nadzór bankowy w Rosji realizuje typowe dla nadzoru funkcje: licencyjną, regulacyjną, kontrolną oraz analityczną.

W ramach funkcji licencyjnej Bank Rosji udziela licencji na prowadzenie działalności bankowej, wpisuje nowe organizacje kredytowe (bankowe i niebankowe) do Państwowego Rejestru Organizacji Kredytowych, wydaje, zawiesza i odbiera organizacjom kredytowym licencje na wykonywanie operacji bankowych oraz kontroluje zmiany personalne i stosunki właścicielskie w organizacjach kredytowych.

System licencjonowania w Rosji jest bardzo rozbudowany. Organizacja kredytowa może otrzymać kilka rodzajów licencji. Nieprzypadkowa jest też kolejność otrzymywania poszczególnych licencji. W rosyjskiej bankowości występują następujące rodzaje licencji bankowych:

- 1) na prowadzenie operacji bankowych w rublach, tzw. licencja rublowa, ale bez prawa przyjmowania depozytów od osób fizycznych¹³,
- 2) na prowadzenie operacji bankowych w rublach i w walucie zagranicznej – licencja walutowa (bez prawa przyjmowania depozytów od osób fizycznych),
- 3) na przyjmowanie depozytów od osób fizycznych w walucie rosyjskiej,
- 4) na przyjmowanie depozytów od osób fizycznych w rublach i w walutach zagranicznych,
- 5) na obrót metalami szlachetnymi – może być wydana równocześnie z licencją walutową,

¹² Ustawa federalna „o Centralnym banku Federacji Rosyjskiej (Banku Rosji) z 27 czerwca 2002 r., nr 86-F3, art. 56. (ros. „o Centralnom Bankie Rossijskoj Fiedieracii (Bankie Rossii)”).

¹³ Od 1.01.1995 r. nowo zakładana organizacja kredytowa przez 2 lata nie ma prawa przyjmowania depozytów od ludności.

- 6) licencja generalna – może być wydana bankowi mającemu licencje na wszystkie rodzaje operacji w rublach i walutach zagranicznych.

Nadzór bankowy stawia określone wymagania kwalifikacyjne kandydatom na stanowiska członków rad nadzorczych, prezesa zarządu, jego zastępców i członków zarządu, głównego księgowego, zastępców głównego księgowego organizacji kredytowej, jak również osobom na analogiczne stanowiska w oddziałach organizacji kredytowej.

Bank Rosji kontroluje także przepływ kapitałów banków. Nabycie przez jedną osobę lub grupę osób prawnych powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie ponad 5% udziałów (akcji) organizacji kredytowej wymaga powiadomienia o tym Banku Rosji, natomiast do nabycia ponad 20% konieczna jest wcześniejsza zgoda Banku Rosji.

Bank Rosji w ramach funkcji nadzorczych ma prawo żądać informacji o sytuacji finansowej oraz reputacji udziałowców (akcjonariuszy) organizacji kredytowej. W przypadku zamiaru nabycia przez nich ponad 20% udziałów (akcji) może odmówić wydania zgody na dokonanie transakcji, jeżeli stwierdzi niezadowalającą sytuację finansową nabywców udziałów (akcji). Funkcja regulacyjna nadzoru bankowego jest sprawowana m.in. na podstawie norm ostrożnościowych obowiązujących organizacje kapitałowe i grupy bankowe. Ustawa o banku centralnym określa następujące normy nadzoru bankowego:

- 1) minimalna wysokość kapitału statutowego dla organizacji kredytowych rejestrowanych po raz pierwszy oraz dla organizacji kredytowych – nierezydentów (5 mln euro),
- 2) maksymalna wysokość ryzyka na jednego kredytobiorcę lub grupę kredytobiorców powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie (25% funduszy własnych),
- 3) maksymalna wysokość dużego ryzyka kredytowego (5%, nie więcej niż 800% funduszy własnych),
- 4) współczynnik płynności organizacji kredytowej – różne poziomy płynności,
- 5) współczynnik adekwatności kapitałowej (współczynnik wypłacalności 10–11% w zależności od wysokości kapitału własnego banku),

- 6) minimalna wysokość rezerw tworzonych na aktywa ważone ryzykiem – 20%, 50% i 100% w zależności od jakości aktywów,
- 7) normy zaangażowania środków własnych banków na nabywanie udziałów (akcji) innych osób prawnych (nie więcej niż 25% funduszy),
- 8) maksymalna wysokość kredytów, gwarancji i poręczeń wystawionych przez bank dla swoich udziałowców i akcjonariuszy (50% funduszy własnych).

tabela 2 ■ **STRUKTURA PODMIOTOWA sektora bankowego Rosji**

	Stan na									
	01.1997	01.1998	01.1999	01.2000	01.2001	01.2002	01.2003	01.2004	01.2005	09.2006
Działające organizacje kredytowe ogółem	2 029	1 697	1 476	1 349	1 311	1 319	1 329	1 329	1 299	1 335
Działające organizacje kredytowe według rodzajów licencji:										
– z licencją na pozyskiwanie depozytów od ludności	1 914	1 589	1 372	1 264	1 239	1 223	1 202	1 190	1 165	1 211
– z licencją na realizację operacji walutowych	782	687	634	669	764	810	839	845	839	832
– z licencją generalną	291	262	263	242	244	262	293	310	311	279
Działające organizacje kredytowe z udziałem kapitału zagranicznego ogółem,	152	145	142	133	130	126	126	128	131	130
z czego: – 100%	13	16	18	20	22	23	27	32	33	26
– ponad 50%	10	10	12	12	11	12	10	9	9	11
Oddziały rosyjskich organizacji kredytowych za granicą	22	10	6	4	3	3	4	4	3	4
Oddziały banków nierezydentów na terytorium Rosji	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1
Przedstawicielstwa działających rosyjskich organizacji kredytowych ogółem,	182	301	199	182	186	178	205	219	350	183
w tym:										
– na terytorium Federacji Rosyjskiej	35	170	135	129	135	131	162	176	306	128
– w innych krajach	35	31	18	16	14	11	15	13	31	35
– w państwach bałtyckich i WNP	112	100	46	37	37	36	28	30	13	10
Zlikwidowane organizacje kredytowe	351	408	488	600	869	1 022	1 238	1 416	1 569	1 713

Źródło: CBR (2004, s. 3, tab. 1.1.2.), Wiestnik Banka Rossii, (2006) 20 sientjabria, nr 52(922), s. 11.

Nadzór bankowy może podejmować różne działania w przypadku stwierdzenia uchybień w pracy organizacji kredytowej. Może to być polecenie usunięcia drobnych nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli lub przeprowadzenia programu naprawczego w banku. Mogą to być kary pieniężne nałożone na organizację kredytową lub decyzje polecające podjęcie konkretnych, wskazanych przez Bank Rosji działań, zapewniających przywrócenie płynności organizacji kredytowej. W niektórych przypadkach Bank Rosji może ograniczyć na okres do 6 miesięcy prawo wykonywania wybranych czynności bankowych zapisanych w licencji organizacji kredytowej. Dotyczy to takich czynności bankowych, jak np. przyjmowanie depozytów, otwieranie i prowadzenie rachunków bankowych klientom niebędącym akcjonariuszami, rachunków korespondenckich, wydawanie gwarancji bankowych czy dokonywanie operacji walutowych z osobami fizycznymi. Bank Rosji ma prawo zabronić organizacji kredytowej otwierania oddziałów. Kolejną sankcją jest polecenie zmiany kierownictwa organizacji kredytowej lub wprowadzenie zarządu komisarycznego. W uzasadnionych przypadkach Bank Rosji może unieważnić licencję na prowadzenie operacji bankowych i polecić likwidację banku. W ostatnich latach nadzór bankowy coraz częściej podejmuje takie decyzje, co skutkuje zmniejszeniem liczby organizacji kredytowych.

W celu realizacji zadań nadzoru bankowego prowadzone są szczegółowe analizy makroekonomiczne oraz oceny sytuacji finansowej całego systemu bankowego, w tym banków ważnych systemowo. Trwają intensywne prace dostosowujące rosyjski nadzór bankowy do standardów bazylejskich oraz przygotowania do wdrożenia zasad Bazylei II. Jest to proces niezwykle trudny, skomplikowany i długotrwały. Mimo wysiłków i zaangażowania kierownictwa nadzoru bankowego pozostaje jeszcze wiele nierozwiązanych kwestii. Jest to ważne, gdyż wprowadzenie międzynarodowych standardów bankowości będzie sprzyjać integracji rosyjskiego systemu bankowego z międzynarodowym systemem finansowym, zwiększy zaufanie deponentów i inwestorów zagranicznych do gospodarki rosyjskiej oraz istotnie wzmocni stabilność rosyjskiego systemu bankowego.

Działalność międzynarodowa Banku Rosji

Zgodnie z ustawą o banku centralnym Bank Rosji reprezentuje interesy Federacji Rosyjskiej w kontaktach z bankami centralnymi obcych państw, a także in-

nymi zagranicznymi instytucjami finansowymi. Bank Rosji utrzymuje kontakty międzynarodowe głównie w celu wymiany doświadczeń oraz kształcenia kadr. Czyni wysiłki na rzecz wprowadzenia międzynarodowych standardów do rosyjskiej bankowości. Współpracuje w tym zakresie z Bazylejskim Komitetem Nadzoru Bankowego, Międzynarodowym Funduszem Walutowym i Bankiem Światowym. Wdraża bazylejskie zasady efektywnego nadzoru bankowego. Zgodnie ze strategią rozwoju sektora bankowego w Rosji przyjętą w grudniu 2001 r. od 1 stycznia 2004 r. rozpoczęto w Rosji wprowadzanie do sprawozdawczości składanej przez banki komercyjne Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Bank Rosji intensywnie pracuje na rzecz wdrożenia w systemie bankowym Nowej Umowy Kapitałowej – Bazylea II.

Bank Rosji współpracuje z krajami Unii Europejskiej. Dotychczas korzystał z pomocy finansowej w ramach funduszu TACIS (ang. *Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States*) w programie „Partnerstwo: Rosja? Unia Europejska” w dziedzinie bankowości. Obecnie trwa trzeci etap realizacji tego programu pt. „Szkolenia personelu Banku Rosji”. Program szkoleń zakłada wykorzystanie praktyki i doświadczeń banków centralnych Unii Europejskiej w zarządzaniu rosyjskim bankiem centralnym, ze szczególnym uwzględnieniem sprawowania nadzoru bankowego (Olsen 2005).

Bank Rosji bardzo intensywnie współpracuje z bankami centralnymi z krajów byłego ZSRR w ramach organizacji JewrAzES¹⁴, której członkiem jest Rosja na podstawie podpisanej w 2004 r. umowy „O współpracy w dziedzinie kształcenia personelu banków centralnych krajów – członków JewrAzES”. W 2005 r. odbyło się 41 seminariów naukowych, w tym 12 obrad „okrągłego stołu”, oraz 27 staży, w których uczestniczyło 358 specjalistów z banków centralnych krajów członkowskich JewroAzES, w tym 34 przedstawiciele banków centralnych krajów Wspólnoty Niepodległych Państw. Na 2006 r. zaplanowano organizację 18 seminariów międzynarodowych oraz 30 wspólnych staży.

¹⁴ JewrAzES (Jewrazijskoje ekonomiczeskoje soobszestwo) jest międzynarodową organizacją ekonomiczną, której celem jest kształtowanie jednolitych obszarów celnych oraz jednolitej polityki zagranicznej krajów członkowskich. Do organizacji należą: Białoruś, Kazachstan, Kirgizja, Rosja, Tadżykistan, Uzbekistan. Status obserwatora mają: Armenia, Mołdawia i Ukraina.

Podsumowanie

28 BANK I KREDYT 11-12/2006

dzie spełniał wymagania stawiane przed bankiem centralnym w krajach o rozwiniętej i stabilnej gospodarce.

Oczywiście rosyjski system bankowy pod wieloma względami (np. kapitalizacja banków, wybór usług bankowych, poziom zaufania do banków) nie może jeszcze konkurować z systemami bankowymi krajów wysoko rozwiniętych. Jednak opierając się na obiektywnych uwarunkowaniach makroekonomicznych, można założyć, że w najbliższych latach rosyjska gospodarka będzie się dynamicznie rozwijała, a system bankowy będzie się umacniał.

Bibliografia

CBR (2001), *Konceptualnyje woprosy rozwitija bankowskoj sistiemy Rossijskoj Fiedieracii*, „Wiestnik banka Rossii”, 8 fiewrałja 2001 g., Nr 12 (512), s. 4–16.

CBR (2004), *Obzor finansowego rynku, Centralnyj Bank Rossijskoj Fiedieracii*, Moskwa.

CBR (2005), *Obzor bankowskiego sektora Rossijskoj Federacii, Interniet wiersija, Nr 27, diekabr, Departament Bankowskiego Regulirowanija i Nadzora, Centralnyj Bank Rossijskoj Fiedieracii*,
http://www.cbr.ru/analytics/bank_system/obs_041201.pdf

Golikowa J.S., Chochlenkowa M.A., *Bank Rossii – Organizacja diejatielności*, Kniga I, Konsaltingowaja Kompanija DeKA, Moskwa, s. 85–86.

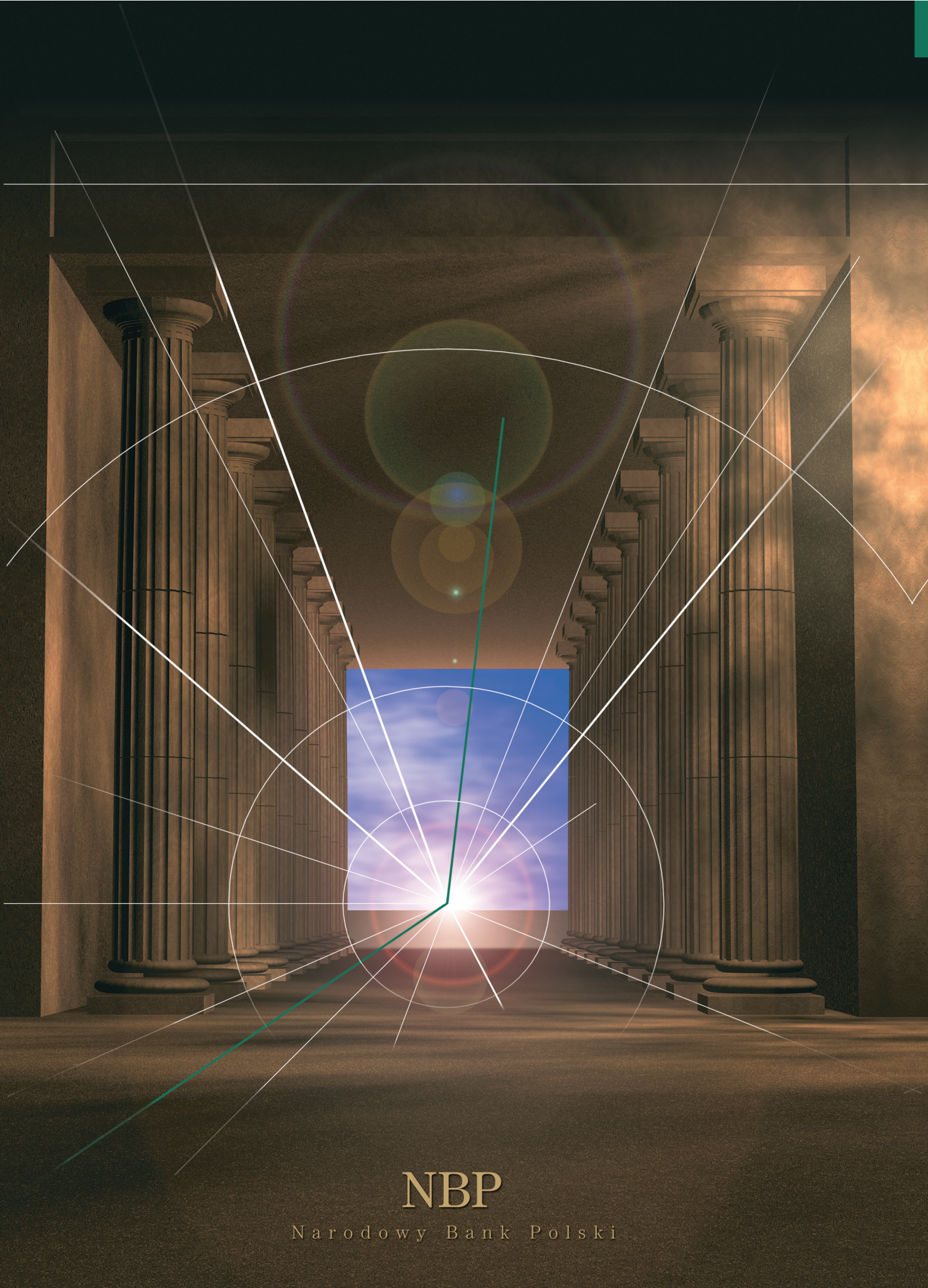
Olsen M. (red.) (2005), *Bankowskij nadzor, ewropejskij opyt i rossijskaja praktyka, Posobije podgotowliennoj w ramach projekta „Obuczenije piersonała Centralnogo banka – Etap III*, Moskwa.

Tosunian G.A., Wikulin A.J. (2000), *Bankowskoje prawo Rossijskoj Fiedieracii*, Beck, Moskwa.

Tosunian G.A., Wikulin A.J. (2003), *Postatiejnyj kommentarij k fiederalnomy zakonu ot 10 ijulia 2002 goda*, Nr 86-FZ, „O Centralnom Bankie Rossijskoj Federacii (Bankie Rossii)”, Dieło, Moskwa.

Żukowska H. (2003), *Wybrane zagadnienia bankowości centralnej w Rosji*, w: L. Pawłowicz, R. Wierzba (red.), *Bankowość wobec procesów globalizacji*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk – Jurata.

Żukowski M., Żukowska H. (2003), *Nadzór bankowy jako instytucja ograniczania ryzyka bankowego w rosyjskiej bankowości*, „Zamojskie Studia i Materiały”, Rok wydania V, zeszyt 3, Seria Ekonomia, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Zamość.

NBP

Narodowy Bank Polski